

Quaderns de Bibliografia

BIBLIOGRAFIA VALLMOLLENCA VII

per Antoni Gavalda i Torrents

Paraules clau: bibliografia, catàleg, municipi, Vallmoll, Alt Camp.

Resum: El treball està basat en una recopilació sistemàtica, comentada, i en alguns casos crítica, de les publicacions que han aparegut en qualsevol vessant de l'àmbit de la recerca i de la divulgació i que citen el nom de la vila de Vallmoll. Les referències inclouen unes sigles per poder localitzar la biblioteca on poder consultar el material, les pàgines concretes que es comenten, i un resum del que s'hi escola. Les fitxes estan presentades en blocs temàtics per facilitar-ne la consulta. Anteriorment hi ha sis treballs referits a la mateixa temàtica, per la qual cosa aquest n'és la continuació.

Abstract: This work is based on a critical, commented and systematic compilation of the publications which, widely or in a reduced quotation, mention the name of the village of Vallmoll. The references include location of material and pages where it is found, and they are classified according to their subject: A: "Monographs and other local studies"; B: "Books and articles written by inhabitants of Vallmoll"; C: "General bibliography", which is subdivided into "General aspects", "Physical environment and territorial district", "Human medium", "Agriculture, industry and economic sectors", "Art", "Festivals and Customs", "Religion and religious" and "Global history".

Aquesta entrega de bibliografia de Vallmoll és continuació de les sis anteriors, totes publicades a *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*, en els números 5, 9, 19, 21, 22 i 25. La filosofia del treball és la mateixa que la dels estudis publicats anteriorment, per la qual cosa si se'n vol veure la motivació i la finalitat cal anar a buscar el primer treball del número 5 (maig 1984), amb les modificacions que s'hi van incorporar i explicar al segon, o sigui al del número 9 (maig 1986).

A.- Monografies i altres treballs locals

526. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "Vida i obra del rector Ramon Pinyes. Aportació a la història de Vallmoll", a *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*, 22. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1992. 92 pàgs. (pàgs. 13-36)

Loc. sencer (BIEV)

El treball és una anàlisi global de la vida i obra del rector Pinyes en el seu pas per la parròquia de Vallmoll. Les obres religioses que el capellà va treballar a Vallmoll van ser la creació d'un grup fejecista, batejat amb el nom de Madona del Roser i les festes decennals de la restauració de l'ermita. A l'època de guerra se salvà gràcies als ajuts de vallmollencs de les dues tendències. L'estudi s'acaba amb una valoració a la seva obra i amb la inclusió de quatre treballs inèdits de

Ramon Pinyes ha estat un dels capellans més cultes que han passat per Vallmoll. Catalanista de soca-rel, salvà la pell el 1936 gràcies a l'ajut de vallmollencs dels dos bàndols.

Vallmoll, extrets de la premsa vallenca, que porten per títol: "En Pere Blay a Vallmoll", "Causes de Valls tramitades a la Cort del Batlle de Vallmoll, l'any 1600", "Cavalleries dins la Baronia de Vallmoll, i plet entre el Senyor de la vila i Baronia de Vallmoll i la Vila de Valls" i "Un pintor, Gabriel Tarrassa, de Valls, contractat per pintar el retaule de Sant Isidre de Vallmoll. 1636".

B.- Llibres i articles escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la temàtica local

527. AYMÍ ESCOLÀ, Jaume i GAVALDÀ TORRENTS, Antoni (publicació a cura de): *Seminari de Metodologia Didàctica Universitària I*. Departament d'Educació i Psicologia. Centres Universitaris del Camp de Tarragona. Tarragona, 1991. 80 pàgs.

Loc. sencer (BIEV)

Conjunt de sis treballs de diversos professors universitaris respecte a la metodologia que fan servir a les classes, els problemes amb què s'han trobat i les solucions o perspectives de canvi que pensen aplicar a les seves assignatures.

528. AYMÍ ESCOLÀ, Jaume i GAVALDÀ TORRENTS, Antoni (publicació a cura de): *Seminari de Metodologia Didàctica Universitària II*. Departament d'Educació i Psicologia. Universitat Rovira i Virgili. Tarragona, 1992. 70 pàgs.

Loc. sencer (BIEV)

Aquest nou Seminari pertany al curs 1991-1992 i és continuació del Seminari I, del curs anterior. En aquesta publicació s'hi arrepleguen set treballs de diversos professors universitaris respecte a la metodologia que fan servir a les classes, els problemes amb què s'han trobat i les solu-

cions o perspectives de canvi que pensen aplicar a les seves classes.

529. GAVALDÀ i TORRENTS, Antoni: "Història local i ensenyament", a *L'Avenç. Revista d'Història. Plecs*. Núm. 33. Barcelona, juny 1991. pàgs. 35-50 (pàg. 35)

Loc. sencer (BIEV)

Davantall fet a la revista catalana d'història, com a coordinador de quatre treballs realitzats sobre quina història cal ensenyar, la història d'entorn al l'ensenyament, l'arxiu com a eina d'aprenentatge de la història, i la història local: de la tradició popular a l'escola.

530. GAVALDÀ i TORRENTS, Antoni: Crítica del llibre de Josep Clarà: *Girona sota el franquisme. 1939-1976*. Ajuntament de Girona i Diputació de Girona. Girona, 1991. 104 pàgs., a *L'Avenç. Revista d'Història. Plecs*. Núm. 36. Barcelona, desembre 1991. pàgs. 35-50 (pàg. 47)

Loc. pàg. 47 (BIEV)

Ressenya d'una obra de divulgació escrita pel prolífic historiador gironí, el qual ha sabut combinar aquesta particularitat amb una rigor de concepció historiogràfica admirable. El llibre, s'hi comenta, parla i fa parlar, suggereix ampliacions de temes, remarca particularitats poc conegudes i, sobretot, ajuda a pensar sobre un període històric.

531. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: Crítica del llibre de M. E. Fabra, J. Cunillera i M. Robusté: *Els orígens*. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1991. 69 pàgs., a *Comunicació Educativa*, 4. Edita Subunitat de Didàctiques Específiques del Departament d'Educació i Psicologia. Tarragona, 1992. 52 pàgs. (pàg. 47)

Loc. sencer (BIEV)

Comentari al bon llibre didàctic escrit per especialistes vallencs i comarcans. Al llibre, ja comentat, hi apareixen diverses referències de Vallmoll.

532. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: "Concreciones comarcales en la escuela", a *Apuntes de Educación* 4/1992. *Ciencias Sociales, Geografía e Historia*. Grupo Anaya. Madrid, 1992. 16 pàgs. (pàgs. 2-5)

Loc. sencer (BIEV)

Treball d'àmbit estatal referit a com hauria d'entrar la història comarcal a l'escola, basada, essencialment, en primar el protagonisme dels homes i de les dones, com a eixos transformadors de la societat. Tanmateix hi ha un apartat dedicat a les perspectives de futur, analitzant el paper que ha de jugar l'administració educativa, el mateix professor i la ciència com a tal.

533. GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: Pròleg al llibre de Pere Altès i Serra: *10 anys de la Llar de Jubilat*. Edita Llar del Jubilat i Pensionista de Valls i de l'Alt Camp. Valls, 1992. 100 pàgs. (pàgs. 3-4)

Loc. sencer (BIEV)

Comentari del llibre escrit per la ploma de Pere Altès, un dels vallencs més precisistes de la llengua. En el llibre, a les pàgs. 78-80 hi ha una relació de socis forans, entre els quals hi ha els de Vallmoll, i que són: Josep Banús Vidal, Josep M. Bové Canals, Joan Cusidó Aymerich, Josep Estil·les Guasch, Salvador Figuerola Montserrat, Àngel Juanpere Teixé, Carme Mallafré Aguilar, Joan Marimon Ollé, M. Teresa Mercadé Català, Magdalena Montserrat Carbonell, Francesc Plana Flavià, Antoni Porta Guinovart, Esperança Solé Alomà i Rosa Vives Rodon.

534. GAVALDÀ i TORRENTS, Antoni: "Pagesos units cap a fórmules sindicals. La 'Federació Agrícola de Valls i el seu radi' 1909-1923", a *Actes del Congrés Internacional d'Història Catalunya i la Restauració*. Edita Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 1992. 582 pàgs. (pàgs. 293-298)

Loc. sencer (BIEV)

Repàs de l'organització pagesa "Comissió de Treballs de les Terres", la qual passà a denominar-se "Federació Agrícola de Valls i el seu radi", hostatjada a la Societat Agrícola de Valls a la segona dècada de la present centúria. Tenia per missió la defensa del parcer i mitger dels abusos, que n'hi havia, dels grans propietaris. S'enfrontà amb mètodes durs a la "Mútua de Propietaris", societat on els pagesos benestants tenien el seu cau. Es

Els alumnes de l'escola de Vallmoll i el mestre Josep M. Calbet i la mestra de plàstica M. Rosa Dasca van ser els artífexs principals de l'èxit, gràcies a un treball persistent i d'alta qualitat. A la foto de la pàgina següent es veu el grup al temple de Poseidó, a Cap Súnion, i a la de damunt d'aquestes ratlles un petit grup al teatre de Delfos, tot a Grècia.

conclou assenyalant com, amb l'entrada de la Dictadura de Primo de Rivera, va desaparèixer de la palestra activa.

535. GAVALDÀ i TORRENTS, Antoni: "La implantació i consolidació de la Federació Agrícola Catalano-Balear a les comarques de la demarcació de Tarragona (1905-1928)", a *Revista de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre*. Edita IACSI. Monografia històrica del 140 aniversari. Barcelona, 1992. 100 pàgs. (pàgs. 85-96)

Loc. sencer (BIEV)

Treball que contempla l'estudi comarcal de les associacions pageses que hi van estar adherides del 1905 al 1928 —una de la vila—, així com els afiliats dels diversos municipis —cap de Vallmoll—. Sobre el primer apartat podem dir que el Sindicat Agrícola de Vallmoll hi va estar afiliat, entre el 1918 i el 1928, en un Alt Camp que era la comarca capdavantera quant a associació a la Federació.

Vid. núm. 567.

C.- Bibliografia general

C1. Diccionaris, nomenclàtors, biografies i treballs que aporten dades i fets generals

536. *L'any del Tirant. Memòria. 23 d'abril de 1990-23 d'abril de 1991*. Edicions de la Magrana. Barcelona, 1992. 277 pàgs.

Loc. pàgs. 77-79, 81-83 i 93 (BIEV)

Llibre commemoratiu de les celebracions referides a l'obra *Tirant lo Blanc*, de Joanot Martorell i Martí Joan de Galba publicada en la seva primera edició el 1490, o sigui fa cinc-cents anys. La particularitat del llibre és que explica tot allò

realitzat per divulgar el Tirant, referent a concursos, teatre, exposicions, conferències, premsa, cicles de cinema i moltes altres qüestions.

El fet més destacable, però, és la ressenya de la victòria de l'Escola Pública Verge del Roser de Vallmoll en el Concurs d'experiències didàctiques sobre el tema "Tirant lo Blanc i el seu món", convocat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, en la categoria de 7è i 8è, fet que va implicar el premi d'un viatge a Grècia per a tots els professors i alumnes involucrats. Sota la batuta de Josep M. Calbet i Cassanyes amb la col·laboració de M. R. Dasca, J. Ferré i N. Mallafré, dotze alumnes de 7è i dinou de 8è van guanyar el premi i el viatge.

537. *20 anys del Dia del Camí de Muntanya 1965-1984*. Comitè Català de Senders. Federació d'entitats excursionis-

tes de Catalunya. Tarragona, 1985. 64 pàgs.

Loc. pàgs. 28-31 (BIEV)

Explicació exhaustiva del "XIè Dia del Camí de Muntanya. Any 1975" que va discórrer per Reus, Vilallonga, el Rourell, Vallmoll i Puigpelat. L'entrada a Vallmoll la van efectuar per la carretera de la Masó i pel camí del Molí, per passar cap al camí que des del Portal de la Creu va cap al celler, per enfilar el camí de la Costa i el camí dels Morts. Dóna alguns detalls de la vila equivocats —com que té uns 1500 habitants—.

538. BARRIL, Joan: *L'Alt Camp*. Col·lecció Les Comarques de Catalunya, núm. 5. Departament de Governació. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1992. 94 pàgs.

Loc. pàgs. 10, 15, 30, 94 i mapa (BIEV)

Llibre divulgatiu amb pròleg de Pere Altès. Les referències de Vallmoll no són pas originals, i sí que ho és, en canvi, el seu tractament. Recorda que la vila pertanyia al senyoriu vescomtal de Cardona i que l'ermita del Roser conté un retaule renaixentista que representa els misteris del rosari, obra del pintor francès Jean Bas.

539. *Diccionari dels catalans d'Amèrica*. Comissió Amèrica i Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1992. 4 Vols. Vol. I, 434 pàgs.; Vol. II, 434 pàgs.; Vol. III, 440 pàgs. i Vol. IV, 338 pàgs.

Loc. Vol. II, pàg. 16; Vol III, pàg. 252; Vol. IV, pàg. 162 (BIEV)

Apareixen referències biogràfiques de dues persones de Vallmoll. Una és la de la fundadora de les claretianes Maria Antònia París i Riera, la qual morí a Reus i que al llarg de la bibliografia de Vallmoll ha aparegut diverses vegades referen-

ciada. La segona és la de Pau Torrens i Badia de qui es diu el següent: Vallmoll, Alt Camp, s. XIX -?, s. XX. Comerciant. Des que el 1892 arribà a Veneçuela voltà per diferents països americans. Als EUA estudià mètodes comercials i industrials (1893). S'establí definitivament a Costa Rica el 1900 i, a San José, fundà l'empresa Fàbrica de Dulces, Caramelos y Bombones, la més important del ram a l'Amèrica Central. Membre del consell directiu de l'Associació Espanyola de Beneficència, fou fundador i president honorari del Centre Català de Costa Rica i president de l'Orfeó Català Euterpe."

540. *Memòria 1991. Al teu costat*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1992. 280 pàgs.

Loc. pàgs. 73, 159, 183, 268 i 273 (BIEV)

Resum dels detalls bàsics de l'actuació de la diputació tarragonina en tots els seus

Ple de l'Ajuntament de Vallmoll de setembre de 1992 on s'hi veuen les tres persones que encapçalaren les candidatures: J. Ll. Cusidó pel PSC, P. Olivé per la UNIC i J. M. Porta per CiU. Els acompanyen, en la sessió, el secretari i altres regidors.

vessants. De Vallmoll hi apareixen les següents dades: subvenció a la parròquia de Santa Maria per arreglar l'ermita del Roser, per un valor de 554.750 ptes.; l'escrit del president Joan M. Pujals sobre Vallmoll publicat al setmanari *El Pati*; el resultat de les eleccions municipals que han dut a l'alcaldia Josep Lluís Cusidó Prats del PSC, en coalició amb la UNIC, desbancant a la coalició d'Unió i Convergència. Sobre les eleccions municipals s'hi diu que de 750 votants van exercir el dret de vot 634 persones, la qual cosa representa un 84,53 % de participació. D'aquests, 163 votants van optar per la UNIC, 284 per CiU i 171 pel PSC, amb índexs de 26,29 % dels vots, un 45,81 % i un 27,28%, respectivament, i amb una correlació de forces de 2, 4 i 3 regidors. Els vots blancs van ser 16, o sigui que van representar el 2,23% dels votants. Altres dades que es treuen del llibre són els 1.068 habitants que tenia Vallmoll el 1991.

Vid. núm. 543.

C2. Medi físic i demarcació territorial

—

C3. Medi humà i poblacional

541. *Anuari estadístic de Catalunya 1990*. Institut d'Estadística de Catalunya. Barcelona, 1991. 768 pàgs.

Loc. pàgs. 764 i 765 (BIEV)

En l'exhaustiu treball recopilatori de dades de tota mena cita el municipi de Vallmoll, del qual diu que està situat a 161 metres d'altitud sobre el nivell del mar, que té 16,7 km² de superfície, i que la població de dret del 1986 és de 997 habitants, repartits proporcionalment en un

20,1% fins a 14 anys, 61,2% de 15 a 64 anys, i 17,5% de 65 anys i més.

Vid. núm. 543.

C4. Agricultura, indústria i sectors econòmics

542. GARRABOU, Ramon i PUJOL, Josep: "El canvi agrari a la Catalunya del segle XIX", a *Recerques* /19. Homenatge a Pierre Vilar Vol. I. Curial edicions catalanes. Barcelona, 1987. 172 pàgs. (pàgs. 35-83).

Loc. pàg. 41 (BIEV)

Cita del llibre de la doctora J. Cardó referent a Vallmoll. S'hi indiquen una sèrie de poblacions del Camp de Tarragona en les que l'augment del sòl a la primera meitat del segle XIX és significativa. Vallmoll arriba a cotes del 17%.

543. *Tarragona econòmica 1989*. Gabinet de Estudios Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Tarragona. Tarragona, 1991. 286 pàgs.

Loc. pàgs. 68, 118, 234, 262 i 268 (BIEV)

Una entrada és sobre la població, tot i indicant que Vallmoll passa de 1.015 habitants el 1988 a 1.033 el 1989, amb una densitat de 61,86 h/km². Respecte al consum d'energia elèctrica es dona la xifra de despesa de 2.449.661 kwh sobre els 204.743.747 de la comarca, cosa que representa l'1,2% del total comarcal. La tercera entrada és sobre el parc de habitatges construïts des del 1981 fins al 1989. Els anys millors per a Vallmoll van ser el 1982 i el 1989, amb 36 i 12, respectivament. La resta d'anys oscil·la entre 2 i 5, excepte el 1985, que no se'n construeix cap.

Una nova entrada és sobre les llicències fiscals, amb un cens total de 98, repar-

L'activitat dels sectors de la construcció i industrial ha anat a l'alça. Empreses com la de Rocamora, de mobles, en són una mostra.

tides entre: 1 d'energia i aigua; 4 classificades d'extracció i transformació de minerals no energètics i química; 14 indústries transformadores de metalls i mecànica de precisió; 20 classificades com altres indústries manufactureres; 24 de la construcció; 28 del comerç, restaurant i hostaleria i/o reparacions; 3 en el grup d'institucions financeres, assegurances i serveis en préstecs a empreses; i 4 a altres serveis.

La darrera informació que proporciona és la classificació de les empreses per sectors. El resum és que n'hi ha 39 referides a la indústria i construcció, 16 dedicades al comerç i 43 a serveis.

Vid. núm. 435 i 539.

C5. Art

544. AAVV: II. "Obres atribuïdes i qüestionables", a *Jaume Huguet 500 anys*.

Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 198-252)

Loc. pàgs. 204, 215, 218, 234, 237, 240 i 250 (BIEV)

En aquest apartat del llibre, a més del retaule de Vallmoll, comentat al número 499, hi ha ressenyats altres retaules, taules, retaulets, etc., d'altres indrets. En algun s'hi esmenta quelcom de Vallmoll, quasi sempre referit a orígens o a comparances amb l'obra huguetiana que hi alberga. Són autors de l'anàlisi del tipus del retaule de Vallmoll Rosa Alcoy i Pedrós, Francesc Ruiz i Quesada, Joan Sureda Pons, M. Assumpta Roig i Torrentó, i Joan Molina i Figueras.

545. ALCOY i PEDRÓS, Rosa: "Un proemi a Jaume Huguet. Reflexions sobre la pintura en l'àrea tarragonina entre el 1412 i el 1448", a *Jaume Huguet, 500 anys*. Departament de Cultura. Generali-

tat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 32-47)

Loc. pàg. 36 (BIEV)

A la nota 19 l'autora es fixa en el gest de la Mare de Déu de l'Anunciació, de diversos autors, mostrant els palmells de les mans, per afirmar que no succeeix el mateix en la discutible Anunciació de Vallmoll de Jaume Huguet, ja que Maria creua les mans sobre el pit en senyal de recolliment. A remarcar, volgudament, la paraula discutible que emprà l'autora.

546. ALCOY i PEDRÓS, Rosa: Jaume Huguet. "El darrer esclat del gòtic", a *Jaume Huguet, 500 anys*. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 120-139)

Loc. pàgs. 124, 126, 136 i 138 (BIEV)

L'autora reafirma que el fragment del retaule de Vallmoll, d'advocació mariana, és la producció més propera a Lluís Dalmau, però no és una peça plenament documentada.

547. BARDAGIL i LUÑO, Miquel; MAURI i SERRA, Josep: *La pintura gòtica catalana. El Retaule de la Doma*. Editorial Rourich. Sant Cugat del Vallès, 1992. 66 pàgs + pàgs, 247- 267.

Loc. pàg. 49 (BIEV)

En el repàs pel gòtic català l'obra situa el retaule de Vallmoll de Jaume Huguet i diu que es realitzà entre el 1447-1450, i que a la pintura es combina el realisme flamenc de Lluís Dalmau amb els ambients propis de la pintura catalana, un dibuix acurat i uns tractaments molt notables de color.

548. GARRIGA i RIERA, Joaquim: "La representació espacial en la pintura de Jaume Huguet", a *Jaume Huguet, 500*

anys. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 54-73)

Loc. pàgs. 64-66 (BIEV)

L'autor dona detalls de l'obra huguetiana referida a l'*Anunciació* de Vallmoll, explicitat, a més a més, en l'esquema del retaule de la Verge de Vallmoll. Indica, de forma molt tècnica, que l'estança de l'*Anunciació* "no materialitza un abstracte volum espacial, sinó el concret escenari de la representació". També assenyala respecte al finestral amb festejadors del fons de l'*Anunciació* que "la conformació general dels interiors arquitectònics respon al vell criteri de simetries axials".

Finalment, explica la figura 10 ja al·ludida, i diu que "bona part de l'eix és recorregut per l'ortogonal central del paviment", indicant que "el paviment no estableix relacions espacials amb les figures de l'àngel i de la Mare de Déu, que apareixen 'davant' seu, en comptes de situades 'damunt'". Conclou explicant que tampoc les estableix amb el mobiliari de la dreta del quadre.

549. LIAÑO, Emma: "Retaule de Vallmoll", a *Jaume Huguet, 500 anys*. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 198-201)

Loc. sencer (BIEV)

Interessant article dedicat específicament al retaule de Vallmoll on després de realitzada la fitxa del quadre s'hi detalla de forma pormenoritzada tot el contingut, amb al·lusions al perquè de cada fragment en relació a possibilitats de comparança amb d'altres autors i escenes. A més a més, les dues taules estan reproduïdes en color, per la qual cosa la visualització és perfecta.

Part del retaule de Vallmoll, obra de Jaume Huguet. Correspon a la Mare de Déu amb Nen i àngels i muntants i a L'Anunciació.

El retaule és fet amb pintura al tremp sobre fusta i les taules són la *Mare de Déu amb Nen i àngels i muntants*, (200 x 153 cm), i l'*Anunciació* (97 x 77 cm), i és xifrat entre el 1445-1450.

En la primera taula —reproduïm de l'autora— la figura de la Mare de Déu ocupa la que fou escena principal de retaule, entronitzada, amb el Nen sobre els genolls, acompanyada d'àngels músics i oferents. Incorporats a l'escena apareixen als muntants els quatre profetes. El paviment reproduceix taulells bescuitats que alternen amb ceràmica blava de Manises de mitjan segle XV.

A la segona taula, amarada de flamenquisme igual que la primera, apareix Gabriel davant la Mare de Déu amb l'acostumada vestidura blanca, coberta per una capa pluvial de bandes brodades. Per l'ull de l'angle esquerre apareix el rostre de Déu Pare envoltat d'àngels. Sosté a la mà el *globus mundi* mentre beneeix amb la dreta. Alhora, hi ha molts símbols repartits per l'estança: gerro amb liris, dos llibres tancats, etc.

550. MASSÓ CARBALLIDO, Jaume: "Primera aproximació a la bibliografia de caràcter històric de Josep Maria Recasens i Comes", a *Miscel·lània Arqueològica a Josep M. Recasens*. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1992. 190 pàgs. (pàgs. 69-73)

Loc. pàg. 70 (BIEV)

Entre les activitats de treball de camp del primer batlle tarragoní de la represa democràtica després del franquisme, l'autor cita la seva col·laboració en prospeccions arqueològiques per la zona inferior de la vall del Francolí fins a Vallmoll, en companyia del geòleg Ramon Salas i Roig i altres investigadors.

551. MATA, Sofia: "La indumentària a l'obra de Jaume Huguet", a *Jaume*

Huguet, 500 anys. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 98-103)

Loc. pàg. 103 (BIEV)

En l'explicació de l'obra d'Huguet diu que hi ha molt de gust per representar les bandes brodades. Afirmar que el vallenc va fer cartrons per a tapissos brodats. Llavors explica la capa pluvial de l'*Anunciació* de Vallmoll i diu "que és d'un sumptuós brocat vermell, i, tot i que una mica malmeses, encara es veuen les bandes brodades".

552. MENCHON I BES, Joan Josep: "Arqueologia medieval a les comarques tarraconenses: estat actual", a *Acta Arqueològica de Tarragona V (1991-92)*. Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Tarragona, 1992. 110 pàgs. (pàgs. 7-30)

Loc. pàg. 25 (BIEV)

En l'excel·lent estat de la qüestió res-

pecte l'arqueologia medieval a la demarcació tarragonina l'autor inclou una fotografia del castell de Vallmoll, en permanent estat de degradació.

553. ORTUETA HILBERATH, Elena de: "La representació de la natura en Jaume Huguet", a *Jaume Huguet, 500 anys*. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 109-111).

Loc. pàgs. 110-111 (BIEV).

L'autora explica tres detalls de l'obra huguetiana de l'*Anunciació* de Vallmoll. Un, fa referència a la "veduta" entès com un quadre dins d'un quadre, incorporat al *Calvari* del retaule de l'Oratori de Vic, on hi ha una ciutat emmurallada que recorda la de l'*Anunciació* vallmollenca. Un segon detall interessant és el motiu vegetal representat pel lliri blanc que segons sembla es troba tant a l'*Anunciació* de Vallmoll com en d'altres. El tercer element, també floral, apareix a la taula *Mare de Déu amb àngels* del retaule de Vallmoll, en el que "el Nen porta una rosa i en la part inferior dos àngels porten flors, el de l'esquerra una safata de roses, i el de la dreta un lliri blanc, que podem interpretar —segons l'autora— com el futur sofriment de Crist".

554. VERRIÉ, Frederic-Pau: "Jaume Huguet, l'home", a *Jaume Huguet, 500 anys*. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1993. 260 pàgs. (pàgs. 14-21)

Loc. pàg. 19 (BIEV)

Afirmar que l'obra de Lluís Dalmau creà en Jaume Huguet "un miratge que es resol momentàniament en simple mimesi en el retaule de Vallmoll".

555. VIDAL I SOLÉ, Mercè: "Noves aportacions documentals dels escultors

Vista des de l'interior del castell fins a l'església passant per dessota les voltes de ca Llorenç, en una postal on s'hi veu el terrer que hi havia, fa anys.

Bonifàs", a *Recull Pau Monguió i Segura (1865-1956)*. Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental "Margalló del Balcó". Tarragona, 1988. 162 pàgs. (pàgs. 91-116)

Loc. pàg. 96 (BIEV)

L'autora parla de la saga dels escultors Bonifàs de Valls, i d'un d'ells, en concret de Lluís Bonifàs Sastre (1683-1765), diu que la darrera obra coneguda d'aquest artista va ser una civera amb quatre "minyons" per a la Mare de Déu del Roser de Vallmoll, l'any 1755.

C6. Festes i costums

Vid. núm. 557.

C7. Religió i religiosos

556. ANGUERA, Pere: "La ideologia del clergat tarragoní a la crisi de l'Antic Règim", a *Anuari 1990-1991 de la Societat d'Estudis d'Història Ecclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1992. 428 pàgs. (pàgs. 91-150)

Loc. pàgs. 105, 110, 132, 135 i 137 (BIEV)

Exhaustiu treball on queden reflectits el pensament polític i ideològic del clergat tarragoní així com un esbós a un acostament sociològic. En aquesta relació hi ha des de capellans nascuts a Vallmoll, com d'altres que hi van fer estada per mor del seu ministeri, quan entraven de capellà o quan passaven d'un orde a un altre, d'ascens. Hi surten ressenyats els següents:

Pau Fort, rector de Vallmoll, de l'Aleixar, que actuà bàsicament com a propagandista a la guerra del Francès, i diu que ho va perdre tot mobles, joies i fruits.

Durant el Trienni Liberal, en una categoria de neutres o absolutistes passius, entenent com aquells que permeten deduir-ne una simpatia per la restauració del règim absolutista o aquells altres dels quals només se'n recull una actuació retòrica sense ressenyar-ne cap actuació singular, ni que en siguin proclamats partidaris acèrrims, cal consignar Andreu Marimon, nascut a Vallmoll, doctor en teologia per Cervera el 1806, prior de Reus des del 1825, etc. Predicador de nom, féu nombrosos sermons per tota la diòcesi.

Unes altres notícies que hi apareixen són les opinions que es demanaven als pobles referents a un determinat eclesiàstic per veure'n la seva filiació. És el cas de Rafel Vallvé, el qual, el juliol del 1828, en demanar les ordres menors tingué l'opinió des de Vallmoll que "ha sido y es adicto al buen orden y gobierno del rey y de la iglesia", aspecte que fa que l'autor el catalogui dintre del grup dels antiliberals o realistes passius. El 1829, en presentar-se per al diaconat, és presentat a Tarragona com "muy adicto al altar y trono", i per al presbiteriat, el 1830, com "muy opuesto a los planes de constitución o rebelión". D'altra banda, Joan Cisterer, de Vallmoll, en sol·licitar la tonsura, és definit a Tarragona, el 1830, com "en contradicción a las ideas liberales", i "manifiesto amante del altar y el trono", i per al subdiaconat expliquen que "ha dado pruebas de ser verdadero realista".

557. NUALART I LABARTA, Lluís G.: "Les visites pastorals de l'arquebisbe de Tarragona a Valls a la darreriel del segle XVIII", a *Església i societat a la Catalunya del s. XVIII*. Volum II. UNED Centre Associat. Cervera, 1990. Volum ponències 172 pàgs. i Volum comunicacions 491 (pàgs. 371-386)

La visita d'un arquebisbe a la població sempre té rellevància per a la comunitat cristiana. Un exemple recent ens el mostra la inauguració de les obres fetes al campanar, el març de 1994.

Loc. pàgs. 377-378, 383 i 385 (BIEV)

Treball bastit a través del Llibre de les confirmacions del període de 1776-1858, on es detallen les dates de la confirmació, la població dels xicots i xicotes que hi participaven, el bisbe que administrava el sacrament, els padrins que complementaven la cerimònia catòlica i el lloc de confirmació. A l'article s'hi indica que una tongada de xiquets i xiquetes de Vallmoll, conjuntament amb els d'altres pobles van ser confirmats a la Parroquial de Sant Joan Baptista de Valls, el 12 de setembre del 1799. El fet sorprenent és que l'endemà es van confirmar només joves de Vallmoll, a la mateixa parròquia, en nombre de 126 i de 111 pel sexe masculí i femení, respectivament. En aquesta segona fornada el bisbe oficiant va ser Pau Sichan, i els padrins Àngela Ixart i Pi i Baltasar Martí.

S'indica també que alguns dels confirmants tenien padrins propis. De Vallmoll, sense especificar-ne quantitat se cita un diaca, Macià Recasens, i algun clergue.

558. ROVIRA GÓMEZ, Salvador-J.: "La Junta diocesana de l'arquebisbat de Tarragona (1821-1823)", a *Anuari 1989 de la Societat d'Estudis d'Història Ecclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1991. 186 pàgs. (pàgs. 25-52)

Loc. pàgs. 27 i 32 (BIEV)

En la distribució del clergat de l'any 1822 dóna per Vallmoll un partícip, i cap no partícip i secularitzat. També s'informa que en la creació de la Junta diocesana —el 8 d'agost del 1821—, la parròquia de

Vallmoll, conjuntament amb d'altres, s'enquadrà en el districte de Valls.

Vid. núm. 539.

C8. Història global

559. BALCELLS, Albert; CULLA, Joan B.; MIR, Conxita: "Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923. Relació dels resultats electorals de 1869 a 1889". *Estudis electorals/4*. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill. Barcelona, 1982. 684 pàgs.

Loc. pàg. 646 (BIEV)

Hi apareix el republicà vallmollenc Gabriel Ballester Boada, diputat electe pel Partit Liberal de Sagasta, guanyador a les eleccions del districte de Valls el 4 d'abril de 1886 i l'1 de febrer de 1891. En la fitxa dels resultats de cada elecció hi apareix el cens, el nombre de votants, el % de votants, els vots del candidat i el % dels vots del guanyador respecte al total.

560. *Bases de Manresa. Assemblies catalanistes. Manresa 1892- Reus 1893*. Eumo editorial. Vic, 1992. 12 pàgs. introducció, més 246 de l'Assemblea de Manresa i 176 de l'Assemblea de Reus.

Loc. pàg. 15 de l'Assemblea de Reus (BIEV)

En la relació de delegats per l'assemblea reusenca del 1893, assemblea que constituí el complement de la de Manresa, amb el fi de buscar una organització i mitjans per a l'autonomia, hi participà el metge de Vallmoll Genís Serra. El conjunt de participants de l'Alt Camp va ser de 4: 2 per Valls —Víctor Fargas i Sanromà, comissionista, i Joan Roig i Ballesta, escriptor—, 1 per Alcover —Cosme Vidal i Aladern—, i el ja ressenyat per Vallmoll.

561. BERTRAN VALLVÈ, Diego: *La justicia en Tarragona a través de los siglos*. Ilustre Colegio de Abogados de Tarragona. Tarragona, 1981. 280 pàgs.

Loc. pàgs. 36 i 82 (BIEV)

A la primera notícia parla del 1394, de Bartomeu Vallmoll, com un dels "homes honrats" comissionat per canviar un bordell de Tarragona. La segona parla d'una sentència efectuada a un ciutadà de Vallmoll, de nom Francesc Arbones, el qual el "Juy de Prohoms", el 28 de setembre del 1506 l'acusa de "furts e re mes" cosa que li ocasiona una sentència de pena d'assots i "bandejat perpetuament".

562. CARRERAS i CASANOVAS, Antoni: *El monestir de Santes Creus 1150-1200. (Formació del domini patrimonial i Explotació i administració)*. IEV/Estudis Comarcals-9, 10. 2 Vols. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1992. Volum I: 418 pàgs. Volum II: 286 pàgs.

Loc. Vol. I pàgs. 27, 117 i 347 (BIEV)

A l'extens treball de Carreras hi ha tres cites referides a Vallmoll. Una diu que entre les adquisicions de l'abat Hug II entre el 1185 i el 1198 hi ha terres del terme. Una segona indica que el molí dels Garidells estava situat entre les confluències dels termes dels Garidells, Vallmoll, el Rourell i el Morell. La tercera assenyala que el 1200 Bertran de Vilafranca efectuà una donació "post-mortem", amb la qual deixava un mas de la partida de Vallmoll al monestir, tot i que l'autor creu que no li fou transferit fins entrat el segle XIII, a la mort del donador.

563. DUARTE I MONTSERRAT, Àngel: *Possibilistes i federals. Política i cultura republicanes a Reus (1874-1899)*. Associació d'Estudis Reusencs. Reus, 1992. 362 pàgs.

Loc. pàg. 330 (BIEV)

En la relació de Junes de Fusió Republicana creades a la província de Tarragona durant el període de 1897-99 apareix la comissió de Vallmoll present al míting de Valls i/o al de Reus duts a terme el 8 i 13 de setembre de 1897.

564. FIGUERAS I FONTANALS, Lluís M.: *El senyoriu de Celma (Esquema organitzatiu I i II)*. IEV/ Estudis Comarcals- 7, 8. 2 Vols. Institut d'Estudis Val·lencs. Valls, 1992. Volum I: 376 pàgs. Volum II: 290 pàgs.

Loc. Volum I pàgs: 28, 30, 41, 72, 76, 97-103, 106, 108, 110-112, 116-118, 121, 130-132, 135-136, 138, 140, 144-145 i 157 (BIEV)

Del treball de tota una vida, Lluís M. Figueras n'ofereix al públic i, sobretot, als estudiosos, la segona i la tercera part, quedant-ne, només, una quarta pendent de publicació. Vallmoll, a part d'aparèixer en les pàgines ressenyades, surt també, molt, en fragments de documents que l'autor incorpora per donar més força a allò que està explicant, i que aquí, en aquesta relació de pàgines, no surten relacionats.

Explica les peripècies per fusionar les comandes de Celma i de Vallmoll, datades entre el 1415 i el 1419, i com un cop fusionades va fer augmentar l'import de les responsions o riquesa territorial: 55 florins d'or el 1405 i molt més el 1462 —no s'especifica prou clara la quantitat—. Explica també les despeses ocasionades pel comandador i els seus ajudants per prendre possessió de la comanda de Celma-Vallmoll i la de Barcelona, el 1681.

Un apartat específic, extraordinàriament vàlid per establir les actuacions dels dos posseïdors, és el subcapítol que parla de les cases de Vallmoll, Hospitalet, Puigpelat i Rosanes, en el que sobresurten

les disputes entre el senyors de la baronia i els comandadors de l'orde de l'Hospital, respecte a la situació jurisdiccional. El relat explica aquestes picabaralles, de l'ordre de quasi quatre-cents anys.

565. FOIX, Pere: *Los archivos del terrorismo blanco. El fichero Lasarte 1910-1930*. Las Ediciones de la Piqueta. Madrid, 1978. 124 pàgs.

Loc. pàg. 20 (BIEV)

Explicació amb força documents originals del fitxer Lasarte realitzat per ordre del general Primo de Rivera. El fitxer, realitzat per Julio de Lasarte i dos oficials més, és "una reseña de hechos de carácter social y víctimas producidas por los mismos ocurridos en Barcelona y su provincia en los años de 1910 a 1928". Aquest fitxer explica com actuà la policia sense control de l'autoritat, provocant

El coronel Joan Oller Piñol. (Extret d'A. Fusté: *Recull monogràfic i històric de Vallmoll*, Ajuntament de Vallmoll, 1984, pàg. 174).

pertorbacions i empresonaments contra l'obrerisme organitzat i en el que rebien l'única informació de confidents —alguns enrolats al sistema, altres ingressats com a pistolers—. Els autors del fitxer van trametre una còpia al coronel Oller —Joan Oller Piñol—, Jefe de les Esquadres de Barcelona, el qual els felicità per “la admirable labor realizada”. Oller, tot i haver nascut a Vilallonga, es considerava de Vallmoll pel fet que els seus pares n'eren i ell hi visqué des de l'edat dels cinc anys. Col·laborador dels dictadors Martínez Anido i Franco, una part de la carretera té el seu nom.

566. FORT I COGUL, Eufemià: *Santes Creus. Notes històriques i descriptives*. Daniel Cochs i Reig, impressor. Barcelona, 1936. 126 pàgs.

Loc. pàg. 34 (BIEV)

El llibre informa de les dominicatures que posseïa la mongia, una de les quals era a Vallmoll, ja que posseïen dues masies i altres béns donats el 1219 per Guillem de Montcada, donacions que van anar en augment per les deixes de Gastó, vescomte de Bearn, el 1290, i per Blanca de Montoliu, el 1375.

567. GAVALDÀ i TORRENTS, Antoni: “La història”, a *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992. 2a. edició. 528 pàgs.

Loc. pàgs. 255-258 i 290-293 (BIEV)

Tot i que en els crèdits del llibre no hi consta l'autor correctament, l'article d'història comarcal n'és obra seva. Allí hi apareixen referències de Vallmoll de l'antiguitat, com és el cas del poblat dels Garràfols i la vila de les Cavalleries. De l'edat mitjana es comenta que Vallmoll fou colonitzat el 995 i que tingué església

consolidada el maig de 1154. Alhora, l'orde del Temple tenia terres a Vallmoll el 1176, i el 1184 n'hi tenien els hospitalers, tot i que aquesta orde potser no s'hi instal·là, sinó que ho féu a Puigpelat, que per aquell temps depenia de Vallmoll. Acaba aquesta part indicant que Vallmoll posseïa jueria. Respecte a l'edat moderna hi ha la referència del quadre de sant Agustí, a l'ermita del Roser, al·legòric a la plaga contra la pesta i la llagosta. Quant al segle XIX, la referència que hi apareix és la constitució de la primera Societat Agrícola.

A l'article de Vallmoll hi figura un altre error de l'editor i no dels autors: l'escut hauria de tenir el rombe al revés de com està actualment, ja que els molls han de ser posats en pal. La referència que hi surt és global, amb els següents temes: situació i presentació; l'economia de la població, la vila de Vallmoll: morfologia urbana, les activitats culturals i de folklore, altres indrets del terme i la història. En conjunt, amb els estudis actuals que hi ha al mercat, caldria una revisió del text en profunditat.

En d'altres pàgines també surten referències a Vallmoll però de poca consideració.

568. GONZALEZ HUIX, Francisco J.: *El asedio aéreo de Tarragona 1937-1939*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excm. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1990. 228 pàgs.

Loc. pàgs. 127 i 144 (BIEV)

L'autor, en un treball fet amb cura, desgrana la corrua de bombardejos aeris dels feixistes i dels seus aliats sobre la capital. En aquestes razzies indiscriminades sobre la població civil cita quan el 29 de desembre del 1938, quatre “hidros” amb base a Pollença van metrallar les comunicacions del voltant de Tarragona,

entre les quals s'hi trobava Vallmoll. Indica que un d'aquests avions no va retornar a la base ja que va caure a les proximitats de Valls. Aquest lloc que no cita va ser al terme de Vallmoll, on l'Heinkel-59 es va incendiar en caure a terra. Els tripulants que pilotaven l'avió eren alemanys: els tinents Prinz i Schmidt, els suboficials Jeck i Buling i el caporal Muller.

Una segona notícia és referida al moment en què els aparells de gran bombardeig de la legió Còndor, a la nit del 14 al 15 de gener de 1939, van atacar els republicans en retirada a la zona entre Vallmoll i Nulles.

569. *Organització i mitjans per a l'autonomia. Reus, 1893*. Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives i Eumo Editorial. Vic, 1992. 176 pàgs.

Loc. pàg. 15 (BIEV)

Després de les Bases de Manresa vingué l'assemblea de Reus. De l'actual comarca de l'Alt Camp hi participaren quatre persones: dos vallencs, un alcoverenc i un vallmollenc. De Vallmoll hi consta Genís Serra, metge.

570. PERNAU, Josep: *Diari de la caiguda de Catalunya*. Sèrie Repòrter. Ediciones Grupo Zeta. Barcelona, 1989. 292 pàgs.

Loc. pàg. 133 (BIEV)

Relat de l'ocupació pels rebels de pobles i més pobles de Catalunya, amb vicissituds concretes de cada lloc. El diumenge 15 de gener de 1939 van caure prop de 80 poblacions, i una de tantes va ser Vallmoll.

571. PUIG i TÀRRECH, Roser: *Els aprenents de Reus al final del s. XVIII (1773-1793)*. Edicions del Centre de Lectura. Reus, 1992. 138 pàgs.

Loc. pàg. 88 i 90-91 (BIEV)

Acurat treball dels aprenents de Reus en el moment en què aquesta ciutat era la que tenia més població del Camp de Tarragona. Dels 51 de l'Alt Camp, amb un 16,14% del total, n'hi ha un de Vallmoll.

572. RECASENS I COMES, Josep M.: "De la burgesia urbana a la noblesa. Dos exemples tarragonins del segle XVI: els Mediona i els Sisterer", a *Recull Mateu Fletxa "El Vell" (1451-1553)*. Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental "Margalló del Balcó". Tarragona, 1992. 268 pàgs. (pàgs. 95-124).

Loc. pàg. 111 (BIEV)

En parlar dels Mediona eclesiàstics diu que dos membres de la família regentaren l'ardiaconat de sant Llorenç, i van tenir senyoria a Vallmoll, entre d'altres poblacions, bo i seguint Sanç Capdevila.

573. TORNÉ i DOMINGO, Francesc: *Los veinte años de inscripción*. Una visió carlina de les turbulències de la primera meitat del segle XIX. Edició i pròleg de Pere Anguera. Reus 1800-1853. Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies. Reus, 1990. 154 pàgs.

Loc. pàgs. 26, 68, 70 i 77 (BIEV)

El llibre conté el manuscrit escrit per Francesc Torné i Domingo, al segle XIX, amb les anotacions de Pere Anguera. La primera notícia, la proporciona en assenyalar que Torné, en parlar de la guerra dels set anys, estava a la banda dels carlins, i que a l'agost estava integrat a una partida, un grup "depauperat, d'una vintena d'homes, sense armes ni diners, que es reunien al molí de Vallmoll", en paraules d'Anguera. Apareix també el moliner del molí de Vallmoll que era encobridor del tal Torné, per la qual cosa també cal catalogar-lo dintre de la mateixa facció.

574. VENTURA I SOLÉ, Joan: *La postguerra a Valls, 1939-1940. Avaluació històrica dels primers temps*. Ed. Consell Comarcal de l'Alt Camp. Valls, 1993. 168 pàgs.

Loc. pàgs. 29, 42 i 145-149 (BIEV)

Relat del testimoni sobre la postguerra val·lenca. Es cita una referència de Ll. M. Mezquida sobre quan van entrar els rebels franquistes, a Vallmoll, el gener de 1939. En una primera aproximació assenyala també els detinguts republicans que van passar per davant del tribunal militar, entre els quals hi figuren els vallmollencs Josep M. Figuerola Figuerola i Josep Mallafré Ferrer. Finalment, en la cita 21, apareixen relacionats altres vallmollencs que van passar pel tràngol del tribunal militar, entre els quals assenyala, a més dels dos anteriors referenciats (jutjats l'11-III-39), Salvador Estil·les Vidal (12-V-39), Josep Batalla Salvat i Jaume Balcells Carbonell (3-VII-39), Pau Cusidó Segarra (6-VII-39), Joan Serra Guinovart (17-VII-39), Josep Marimon Martí (7-IX-39), Pere Pujol Marimon (15-IX-39) i Salvador Carbonell Plana i Josep Campanera Rocamora (18-I-40).

575. VENTURA I SOLÉ, Joan: *Presó de Pilats. Tarragona, 1939-1941*. Diputació de Tarragona. Tarragona, 1993. 264 pàgs.

Loc. pàgs. 111, 145, 148, 155, 181, 185, 210-211 i 225 (BIEV)

Interessant llibre autobiogràfic d'un ex-militant del PSUC que relata vida i peripècies a la presó tarragonina de Pilats, després d'haver-se acabat la guerra de les armes. En una segona part cita els consells de guerra que s'efectuaren a Tarragona, a persones de la demarcació. S'hi troben, en aquestes llistes, els ciutadans de Vallmoll següents, amb l'expressió de quan se celebrà el consell davant del tribunal militar: Josep M. Figuerola Figuerola i Josep Mallafré Ferrer (11-III-39), Salvador Estil·les Vidal (12-V-39), Josep Batalla Salvat i Jaume Balsells Carbonell (3-VII-39), Pau Cusidó Segarra (6-VII-39), Joan Serra Guinovart (17-VII-39), Josep Marimon Martí (7-IX-39), Pere Pujol Marimon (15-IX-39), Miquel Mallafré Novell i Joan Mallafré Novell (7-XI-39) i Salvador Carbonell Plana i Josep Campanera Rocamora (18-I-40).

Vid. núms. 539, 540, 556, 557 i 558.